

ANALIZA STRUKTURE POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAA ZEMALJA ČLANICA EU

Tutundžić, Aida

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:230614>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Preddiplomski stručni studij *Poljoprivreda*

Aida Tutundžić

ANALIZA STRUKTURE POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA
ZEMALJA ČLANICA EU

ZAVRŠNI RAD

Križevci, 2021.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Preddiplomski stručni studij *Poljoprivreda*

Aida Tutundžić

Menadžment u poljoprivredi

Redoviti studij

ANALIZA STRUKTURE POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA
ZEMALJA ČLANICA EU

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. Predsjednik povjerenstva: Dragutin Kamenjak, dipl.ing., v.pred.
2. Mentorica i članica povjerenstva: dr.sc. Svržnjak Kristina, prof.v.š.
3. Članica povjerenstva: Dušanka Gajdić, univ.spec.oec., v.pred.

Križevci, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. PREGLED LITERATURE.....	4
2.1. Općenito o EU.....	4
2.2. Republika Hrvatska kao članica Europske unije.....	5
2.3. Općenito o strukturi poljoprivrednih gospodarstava u EU	7
2.4. Konkurentnost hrvatske poljoprivrede.....	10
3. METODE ISTRAŽIVANJA.....	12
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	13
4.1. Italija.....	13
4.1.2. <i>Struktura poljoprivrednih gospodarstava Italije</i>	13
4.1.3. <i>Poljoprivredna radna snaga Italije</i>	15
4.1.4. <i>Ekološka poljoprivreda u Italiji</i>	16
4.1.5. <i>Mladi talijanski poljoprivrednici</i>	17
4.1.6. <i>Italija kao primjer važnosti povezivanja</i>	18
4.2. Austrija	19
4.2.1. <i>Općenito o Austriji</i>	19
4.2.2. <i>Struktura poljoprivrednih gospodarstava Austrije</i>	19
4.2.3. <i>Poljoprivredna radna snaga Austrije</i>	21
4.2.4. <i>Ekološka poljoprivreda u Austriji</i>	21
4.2.5. <i>Mladi austrijski poljoprivrednici</i>	22
4.2.6. <i>Austrija kao primjer važnosti ekološke poljoprivrede i korištenja fondova EU</i>	23
4.3. Slovenija	24
4.3.1. <i>Općenito o Sloveniji</i>	24
4.3.2. <i>Struktura poljoprivrednih gospodarstava Slovenije</i>	25
4.3.3. <i>Poljoprivredna radna snaga Slovenije</i>	26
4.3.4. <i>Ekološka poljoprivreda u Sloveniji</i>	27
4.3.5. <i>Mladi slovenski poljoprivrednici</i>	27
4.3.6. <i>Slovenija kao primjer dobrog upravljanja obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom</i>	29
4.4. Njemačka.....	29
4.4.1. <i>Općenito o Njemačkoj</i>	29

4.4.2. <i>Struktura poljoprivrednih gospodarstava Njemačke</i>	30
4.4.3. <i>Poljoprivredna radna snaga Njemačke</i>	31
4.4.4. <i>Ekološka poljoprivreda u Njemačkoj</i>	32
4.4.5. <i>Mladi njemački poljoprivrednici</i>	33
4.5. USPOREDBA HRVATSKE S ANALIZIRANIM ZEMLJAMA EU	35
5. ZAKLJUČAK	37
6. LITERATURA.....	39
7. SAŽETAK	42

1. UVOD

Stupanjem na snagu Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, od 1. srpnja 2013. godine postaje novoprimiteljna članica Europske unije čime su započele ekonomske i društvene promjene, a u ovom radu promatrat će se neke od promjena koje su se dogodile u poljoprivrednom sektoru.

Hrvatska poljoprivreda danas nema razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika kakvu susrećemo u većini zemalja EU. Stoga je ubrzano jačanje konkurentnosti hrvatskih poljoprivrednih gospodarstava ključni preduvjet njihova uspješnog integriranja u zajedničko europsko tržište na kojem će sve postojeće carinske barijere biti ukinute. Hrvatski je poljoprivrednik već dokazao da se može othrvati izazovima s kojima je u zadnjih petnaestak godina bio suočen.

Da bi što više hrvatskih poljoprivrednika bilo konkurentno biti će potrebno osmisliti individualne poduzetničke planove i strategije s naglaskom na neke od elemenata: izvrsnost proizvoda ili usluge uz odgovarajuću cijenu, kvalitetu, stalnost i fleksibilnost ponude, suradnja s poljoprivrednim proizvođačima, smanjenje troškova proizvodnje, integracija u proizvodno-potrošni lanac, dodatni prihod unutar modela višeznačne poljoprivrede. Kako bi se isti osmislili, uz sve ostalo biti će potrebni i podaci o analizi strukture poljoprivrednih gospodarstava zemalja članica EU što je i predmet ovog rada.

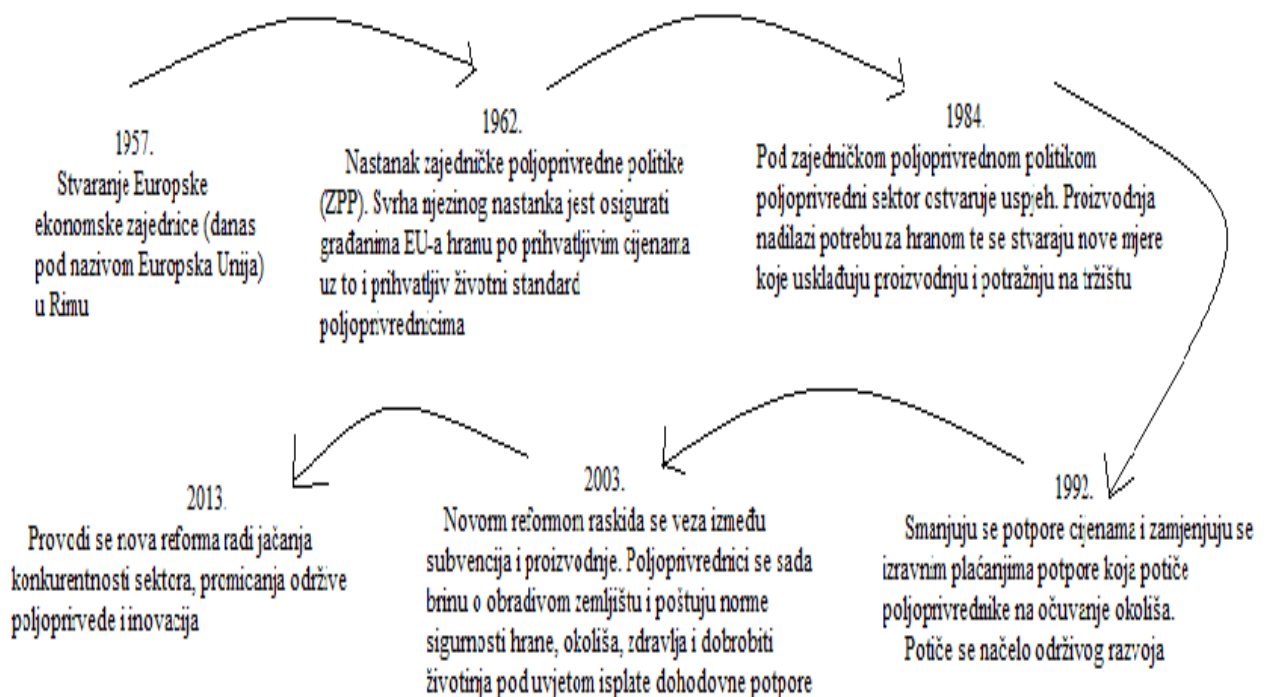
Svrha rada je dobiti uvid na strukturu poljoprivrede Europske unije te njezine promjene tijekom promatranih razdoblja kako bi olakšali budućim poljoprivrednicima bolje donošenje i provedbu odluka.

Cilj rada je analizirati strukturu poljoprivrednih gospodarstava odabranih zemalja članica EU i usporediti dostupne podatke te doći do zaključka koja je članica Europske unije najuspješnija u unapređenju poljoprivredne strukture i provođenju mjera.

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Općenito o EU

U Europskoj uniji postoji oko 11 milijuna poljoprivrednih gospodarstava, a 44 milijuna ljudi zaposleno je u cijelom lancu opskrbe hranom EU-a. Poljoprivrednici su prva karika u tom lancu proizvodnje hrane i stoga su vrlo važni strateški i gospodarski sudionici. U 2017. godini poljoprivredna industrija EU-28 proizvela je ukupnu izlaznu vrijednost od 427 milijardi eura (u odnosu na 400 milijardi Eura u 2016.)¹.

Slika 1. Povijest Europske poljoprivrede

Izvor: http://publications.europa.eu/resource/cellar/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_2

Slika 1. prikazuje povijest Europske poljoprivrede te njezino jačanje uz provođenje Zajedničke poljoprivredne politike.

¹ ČINJENICE O EUROPSKOJ UNIJI http://publications.europa.eu/resource/cellar/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_2

2.2. Republika Hrvatska kao članica Europske unije

Hrvatska je uspostavila odnose s Europskom unijom 15. siječnja 1992., na dan kada je većina zemalja članica EU priznala Hrvatsku kao neovisnu državu. Od toga dana su se odnosi odvijali postupno, intenzivirali su se krajem 1999. godine, a svoj zamah su dobili 24. studenog 2000. godine, kada su na Zagrebačkom sastanku otvoreni pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (*eng. Stabilisation and Association Agreement*). To je uslijedilo godinu i pol dana nakon što je Europska komisija predložila stvaranje Procesu stabilizacije i pridruživanja (*eng. Stabilisation and Association process*) za pet država jugoistočne Europe, među kojima je bila i Hrvatska. Cilj Europske komisije bio je postizanje sveobuhvatne stabilizacije tranzicijskih država na ovom području².

Prije pristupanja Hrvatske u EU postojala su brojna istraživanja je li to za Hrvatsku dobro ili nije. Rudolf V., Vrdoljak I. (2005) ističu da je pristupanje Hrvatske EU korisno i za Hrvatsku i za EU. Naglašava da male države, kakva je Hrvatska, znatno ovise o trgovini s drugim državama, posebice gospodarski najrazvijenijima, a u svijetu jake uvozne i izvozne orijentacije prema europskom tržištu, Hrvatska mu se treba prilagoditi. Također ističe da proces donosi mnoge pogodnosti, ali da ni troškovi nisu zanemarivi, no da bi troškovi bili veći, ako se Hrvatska ne učlani. Na kraju zaključuje da je pristup tržištu EU važniji za Hrvatsku od pristupa EU hrvatskom tržištu.

Božić i sur. (2005) ističu važnost ulaska Hrvatske u Europsku uniju te njezine najvažnije obveze prema Hrvatskoj a one su; ublažavanje negativne posljedice liberalizacijske trgovine, povećavanje konkurentnosti domaće proizvodnje, unapređenje strukture gospodarstva, dovršavanje započetog procesa privatizacije državnog poljoprivrednih zemljišta ,osiguranje primjerenih razina proračunskih potpora u poljoprivredi, zaštita potrošača u pogledu sigurnosti opskrbe, promicanje obrazovanja kao ključ uspjeha svih sudionika u poljoprivredi.

Istraživanja Mikuš i sur. (2010) pokazuju kako velik dio hrvatskih poljoprivrednika upravo u nepoljoprivrednim aktivnostima vidi mogućnost za opstanak i napredak. Svjesni prednosti hrvatskih ruralnih područja, očekuju da će se, ulaskom u EU, ostvariti uvjeti za povećanje produktivnosti, bolje funkcioniranje poljoprivrednog tržišta i učinkovitije korištenje državnih potpora namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju. Mogućnosti povećanja

² Pristupanje Hrvatske Europskoj uniji;
https://hr.wikipedia.org/wiki/Pristupanje_Hrvatske_Europskoj_uniji#Po%C4%8Detci_odnosa

poljoprivrednog dohotka vide u kvalitetnim prirodnim resursima, ostvarivanju dodane vrijednosti u poljoprivredi i oplemenjivanju poljoprivrede kroz turističke aktivnosti

Nakon pridruživanja značajan utjecaj na hrvatsko poljoprivredno tržište imaju zajednički tržišni trendovi članica EU uključujući promjene cijena, međusobno podupiranje u poljoprivrednim praksama uključujući i promicanje rasta gospodarstva ruralnih područja (Grgić i sur., 2019).

Poljoprivredna politika EU-a posljednjih se desetljeća mijenjala kako bi se poljoprivrednicima pomoglo da se suoče s raznim izazovima i odgovore na promjene u stavovima i očekivanjima ljudi. Tom je politikom obuhvaćen širok raspon područja uključujući kvalitetu hrane, sljedivost, trgovinu i promicanje poljoprivrednih proizvoda iz EU-a. EU financijski podupire svoje poljoprivrednike te potiče održive i ekološke prakse, a ulaže i u razvoj ruralnih područja. Institucije EU-a surađuju u donošenju, provedbi, praćenju i evaluaciji politika u području hrane i poljoprivrede. Nacionalna i lokalna tijela provode zakonodavstvo dogovoreno na razini EU-a. Iz proračuna EU-a državama članicama dodjeljuju se sredstva u skladu s pravilima utvrđenima na razini EU-a³.

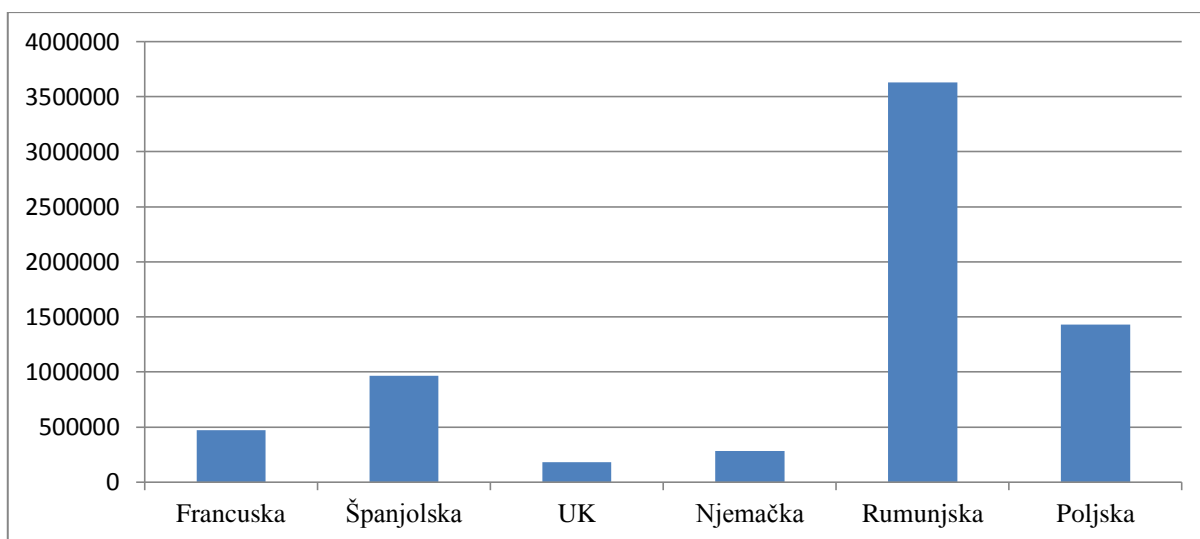
Mehanizmi Zajedničke poljoprivredne politike odgovaraju potrebama i nude rješenja za rješavanje problema hrvatske poljoprivrede i ruralnih područja mjerama ruralnog razvoja, no uspjeh će ovisiti o administrativnim kapacitetima središnje administracije, lokalne administracije i ustanova u poljoprivredi te konačno interesu i financijskim kapacitetima potencijalnih korisnika (Jurišić, 2013.). Ista autorica ističe da su slabe točke kojima bi se poljoprivredna politika trebala žurno pozabaviti ukoliko se želi održati sektor i bolje pozicionirati na europskoj sceni sljedeće: nedostatna ekonomija obujma, neodgovarajuća struktura proizvodnje, niski prinosi kod većine gospodarstava, visoki troškovi proizvodnje, problematičan plasman proizvoda.

³ Europska komisija: Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, 2019. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr

2.3. Općenito o strukturi poljoprivrednih gospodarstava u EU

Struktura poljoprivrede u državama članicama EU razlikuje se uslijed razlika u geologiji, topografiji, klimi i prirodnim resursima te zbog raznolikosti regionalnih aktivnosti, infrastrukture i društvenih običaja. U EU ima oko 175 milijuna hektara korištenih poljoprivrednih površina (otprilike 40,0% ukupne površine zemljišta), a u prosjeku veličina gospodarstva iznosi 16,1 ha/poljoprivrednom gospodarstvu.

Kada je riječ o korištenoj poljoprivrednoj površini, u Francuskoj i Španjolskoj⁴ 2013.godine nalazi se najveći udio poljoprivrednog zemljišta u EU. Kao što je prikazano u grafikonu 1., Rumunjska ima najveći broj poljoprivrednih gospodarstava (3,6 milijuna) i tamo se nalazi jedna trećina (33,5%) svih poljoprivrednih gospodarstava u EU-28. Po tom kriteriju Poljska je na drugom mjestu s 13,2% poljoprivrednih gospodarstava, a slijede Italija (9,3%) i Španjolska (8,9 %)⁵.

Grafikon 1. Broj poljoprivrednih gospodarstava u EU

Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_kvaareg/default/table?lang=en

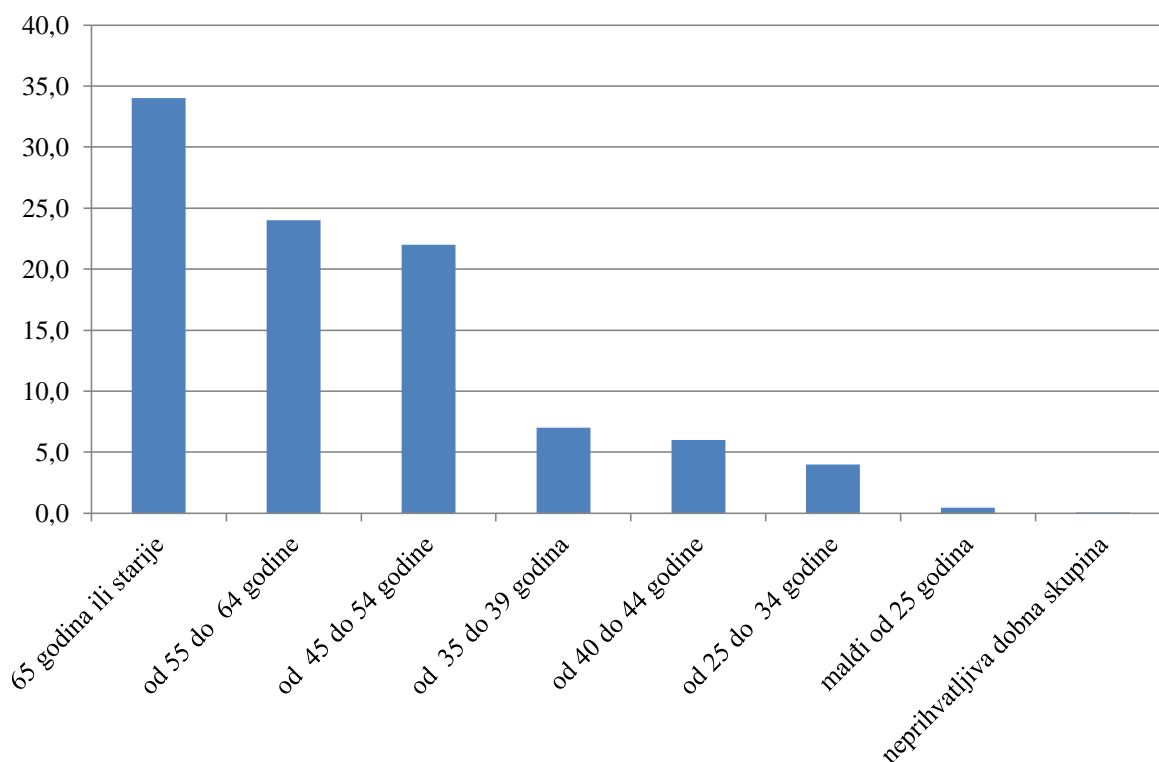
Poljoprivreda ostaje veliki poslodavac u EU s obzirom da 9,7 milijuna ljudi radi u poljoprivredi, što čini oko 4,2% ukupne zaposlenosti u EU. Poljoprivreda je posebno velik

⁴ U Francuskoj 15,9% udjela ; Španjolska 13,3%

⁵ EUROSTAT, 2016.

poslodavac u Rumunjskoj, gdje skoro svaka četvrta osoba je zaposlena u tom sektoru (23,0%) zaposlene u zemlji, kao i u Bugarskoj (17,5% ukupne zaposlenosti)⁶.

S obzirom na to da su poljoprivrednici sve stariji, EU pojačava svoje napore kako bi potaknuo mlade da se uključe u tu djelatnost. Mladim poljoprivrednicima pruža se pomoć pri pokretanju poslovanja bespovratnim sredstvima za novoosnovana poduzeća, potporom dohotku i mogućnostima kao što je dodatno osposobljavanje. Osim što se tom potporom sljedećoj generaciji europskih poljoprivrednika povećava buduća konkurentnost poljoprivrede EU-a, pridonosi se i osiguravanju opskrbe hranom u Europi. Međutim, starosna struktura poljoprivrednih gospodarstava je još uvijek nepovoljna s obzirom da je u istraživanom sektoru najveća zastupljenost poljoprivrednika u dobi od 65 godina ili starije (34%), dok je udio mladih poljoprivrednika⁷ najmanji i iznosi 10,45% (grafikon 2).

Grafikon 2. Dobne skupine poljoprivrednika

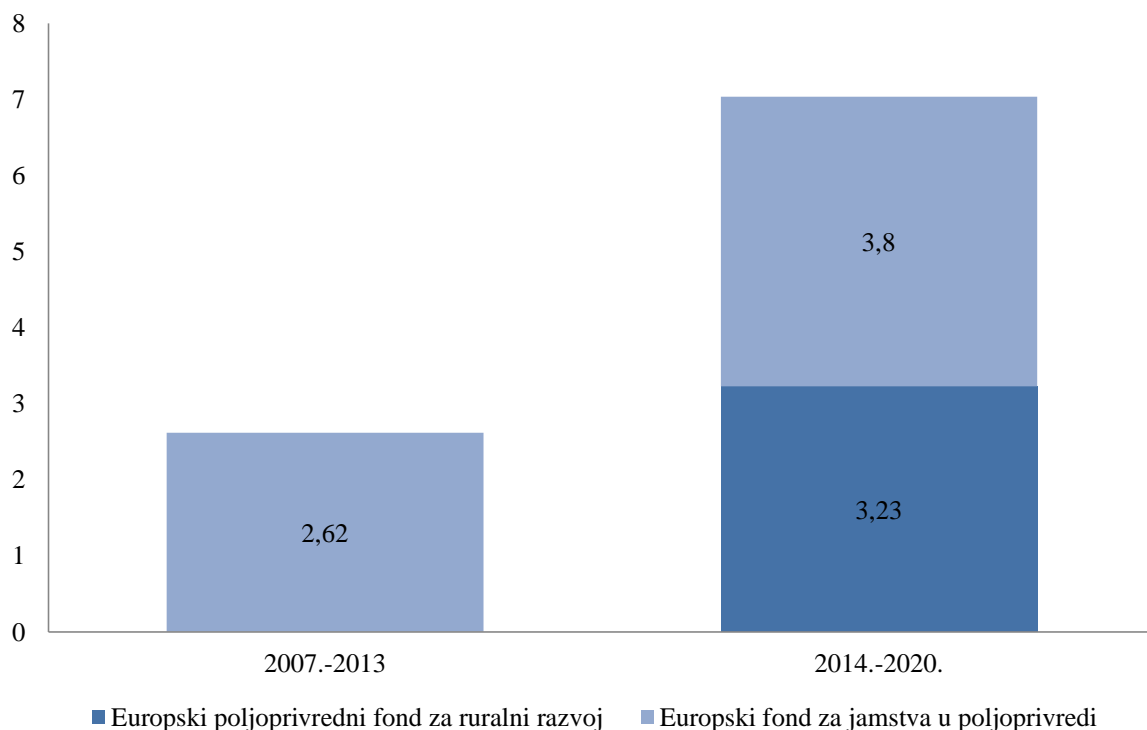
Izvor: EUROSTAT 2016.

Od 2007. do 2020. EU je mladim poljoprivrednicima osigurala 9,6 milijardi EUR-a posebne potpore za poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava i poticanje međuljudske obnove poljoprivrede. Uključujući sufinanciranje država članica za mjere za pokretanje

⁶ EUROSTAT, 2016.

⁷ Mladi poljoprivrednik je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina na dan podnošenja Zahtjeva za potporu.

poduzeća, ukupna javna potpora iznosila je 18,3 milijarde EUR-a, pa je u razdoblju od 2007. do 2013. gotovo 200.000 mladih poljoprivrednika dobilo je poduzetničku potporu Europske unije⁸. Više od 70% financiranja EU osigurava poduzetnička inicijativa Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj dok preostalih 30% tijekom razdoblja 2014.-2020. Europski fond za jamstva u poljoprivredi kao što je prikazano u grafikonu 3.

Grafikon 3. Prikaz proračuna za potporu mladim poljoprivrednicima iz prvog stupa i drugog stupa u razdobljima 2007.–2013. i 2014.–2020. (u milijardama eura)

Izvor: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/young-farmers-10-2017/hr>

Mladi poljoprivrednici mogu u okviru ruralnog razvoja ostvariti korist od potpora za osnivanje vlastitog poduzeća te od većih potpora za ulaganja u svoja poduzeća. Uz to, EU fondovi pomažu poljoprivrednicima u korištenju novih tehnologija i modernizaciji ili restrukturiranju farmi. U širem smislu, oni također poboljšavaju život ruralnih područja stvaranjem radnih mjesta i pružanjem osnovnih usluga. Neki od aktivnih projekata za mlade poljoprivrednike koji se mogu naći na stranicama Europske mreže za ruralni razvoj su:

⁸ Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj <http://europski-fondovi.eu/eafrd>

KLIMIS - BBQ briketi od maslinovih koštica⁹, NECT'ARTS – Umjetnici i vinogradari¹⁰, Vrt i farma biljaka 'MAJNIKA', Slovenija¹¹.

2.4. Konkurentnost hrvatske poljoprivrede

Republika Hrvatska, pa i njena poljoprivreda su u zadnjih tridesetak godina doživjele nekoliko značajnih promjena od kojih su najznačajniji promjena ekonomsko-političkog sustava, raspad većeg proizvodno-tržnog prostora, ratna stradanja te ulazak u Europsku uniju. Sve je to imalo značajan utjecaj na hrvatsku poljoprivredu pri čemu se u izučavanju „izloženosti“ tržnom natjecanju EU prostora najčešće naglašava problem konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje kako agregatno tako i na razini pojedinačnog proizvoda.

Povećanje konkurentnosti se može ostvariti povećanjem ukupne proizvodnje po proizvođaču, ali još značajnije kroz povećanje prinosa kod žitarica, mliječnosti kod krava te povećanjem broja stoke do razine koja se ostvaruje u odabranim, Hrvatskoj konkurentnim državama. Rezultati istraživanja konkurentnosti izabranih poljoprivrednih proizvoda pokazuju da su pšenica, kukuruz i meso peradi konkurentni, proizvodnja mesa svinja nalazi se na granici konkurentnosti, a proizvodnja mlijeka i mesa goveda nisu konkurentni. Provedeno istraživanje potvrdilo je da postoje potencijali za povećanje njene konkurentnosti boljim korištenjem proizvodnih čimbenika – zemljišta, rada i kapitala (Levak 2016).

⁹ KLIMIS - BBQ briketi od maslinovih koštica https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/klimis-bbq-briquettes-olive-stones_en

¹⁰ NECT'ARTS - Umjetnici i vinogradari https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/nectarts-artists-and-wine-growers-share-their-local-passions_en

¹¹ Vrt i farma biljaka 'MAJNIKA', Slovenija https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/majnika-herb-garden-and-farm-slovenia_en

3. METODE ISTRAŽIVANJA

U ovom istraživanju korištene su dvije osnovne metode: analiza podataka i metoda komparacije.

Podaci za analizu temelje se na podacima iz baze podataka EUROSTAT (broj poljoprivrednih gospodarstava, korišteno poljoprivredno zemljište, radna snaga, broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava, korišteno poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom, mladi poljoprivrednici). Kako bi se izračunali eventualni pozitivni ili negativni pomaci u navedenim podacima kao zadnja referentna godina odabrana je zadnja godina popisa određenog podatka u EUROSTAT-u. Za podatke o broju poljoprivrednih gospodarstava, korištenog poljoprivrednog zemljišta i radne snage kao referentne godine odabrane su 2000. i 2016. godina, za podatke o ekološkoj poljoprivredi 2003. i 2016. godina. Izračunati su postoci promjene za analizirano razdoblje. Struktura mladih poljoprivrednika analizirana je samo za 2016. godinu kako bi se vidjelo u kojoj dobroj strukturi prevladavaju mladi poljoprivrednici kao nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Za komparativnu analizu strukture poljoprivrednih gospodarstava s Republikom Hrvatskom po svim navedenim podacima odabrane su sljedeće članice EU: Italija, Austrija, Slovenija i Njemačka.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom će se poglavlju prikazati struktura poljoprivrednih gospodarstava, radne snage, ekološke poljoprivrede te mladih poljoprivrednika u Italiji, Austriji, Sloveniji i Njemačkoj, a na kraju će se napraviti komparativna analiza svih analiziranih podataka s Republikom Hrvatskom.

4.1. Italija

Italija je država na jugu Europe. Sastoji se od poluotoka i dva velika otoka na Sredozemnom moru, Sicilije i Sardinije. Jedina kopnena granica joj se nalazi na sjeveru, na Alpama, gdje graniči s Francuskom u zapadnom dijelu, Švicarskom na sjeverozapadnom dijelu, Austrijom na sjevernom dijelu, te Slovenijom na sjeveroistočnom dijelu. Uz kopnene granice ima i morsku granicu s Hrvatskom. Glavni grad je Rim, službeni jezik je talijanski. Italija je država članica EU-a od 1. siječnja 1958. godine.

4.1.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava Italije

Tablica 1. Prikaz strukture poljoprivrednih gospodarstava, Italija (2000.-2016.)

Italija	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Broj poljoprivrednih gospodarstava	2.396.274	1.145.710	-52,19
Korišteno poljoprivredno zemljište (ha)	13.062.260	12.598.160	-3,55
Broj gospodarstava koje se bave stočarstvom	9.969.560	9.467.720	-5,0
Radna snaga	3.963.630	2.045.410	-48,39
Prosječna površina po gospodarstvu (ha)	5,5	8,0	45,5

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

Tablica 1 prikazuje poljoprivrednu strukturu gospodarstva Italije u 2000. i 2016. godini. Ako usporedimo te dvije godine, može se zaključiti da je poljoprivredna djelatnost u opadanju, odnosno da se sve manje Talijana bavi poljoprivredom. Slijedom navedenog, broj poljoprivrednih gospodarstava se smanjio za 52,19%, broj korištenih poljoprivrednih zemljišta smanjio se za 3,55%, a broj gospodarstava koji se bave stočarstvom smanjio se za 5%. Kako su se smanjivala poljoprivredna gospodarstva gotovo se prepolovio udio radne snage u poljoprivredi (48,39%). S druge strane, prosječna površina po gospodarstvu bilježi rast od 45,5%, pa je prosječna veličina gospodarstva 8,0 ha.

Tablica 2. Broj poljoprivrednih gospodarstava, Italija (2005.-2013.)

ha	Italija			Promjena 2013./2005.(%)
	2005.	2013.	2013. (%)	
Manje od 2	1.140.690	511.060	3,2	-55,2
2 - 4,9	1.763.300	1.302.140	8,2	-26,2
5 - 9,9	1.844.300	1.526.860	9,6	-17,2
10 – 19,9	2.251.330	1.949.910	12,2	-13,4
20 – 29,9	1.312.320	1.348.410	8,5	2,8
30 – 49,9	1.775.990	1.860.640	11,7	4,7
50 – 99,9	2.275.490	2.567.810	16,1	12,8
100 >	5.425.650	4. 865. 640	30,5	-10,3

Izvor: EUROSTAT (ef_kvaareg)

U tablici 2 se mogu vidjeti promjene broja poljoprivrednih gospodarstava u Italiji u razdoblju od 2005. do 2013. Najveće smanjenje u tom razdoblju je kategorija poljoprivrednih gospodarstava veličine do 20 ha, gdje se čak za polovicu smanjio broj gospodarstva manjih od 2 ha. Bez obzira na ukupno smanjenje broja gospodarstava u Italiji, ipak je porastao broj gospodarstava veličine od 20-99.9 ha, s tim da je najveći porast bio u kategoriji gospodarstva veličine 50-99.9 ha. Također je iz tablice vidljivo smanjenje broja gospodarstava većih od 100 ha za 10,3% u promatranom razdoblju. Za zadnje analiziranu godinu može se vidjeti povoljna struktura poljoprivrednih gospodarstava u Italiji, gdje je čak trećina gospodarstava veća od 100 ha, a samo 3,2 gospodarstava je manje od 2 ha.

Prema popisu poljoprivrede iz 2010. godine¹², u Italiji najveći dio poljoprivrednih površina bili su u vlasništvu poljoprivrednika koji su i obrađivali to isto zemljište: 8,3 milijuna hektara. Najveći udio zabilježen je u mjestu Puglia, gdje je oko 83% poljoprivrednog zemljišta (1.1 milijuna ha) obrađivao vlasnik. S druge strane, Valle d'Aosta je regija koja je pokazala najmanji udio zemljišta u ovoj kategoriji (18,6%).

4.1.3. Poljoprivredna radna snaga Italije

Tablica 3. Radna snaga u poljoprivredi, Italija (2000.-2016.)

	Broj osoba		
	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Redovno zaposlena radna snaga	3. 963.630	2. 045.410	-48,4
Obiteljska radna snaga	3. 888.220	1. 129.370	-70,9
Neobiteljska radna snaga	75.420	231.730	207,2

Izvor: EUROSTAT Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

U 2016. godini na poljoprivrednim gospodarstvima bilo je zaposleno nešto više od 2,0 milijuna osoba (tablica 3). Ova vrijednost, jedna od najvećih zabilježenih u državama članicama EU-a, predstavlja smanjenje od 48,4% u odnosu na 2000. godinu, kada je redovno bilo zaposleno oko 4 milijuna osoba. Ako usporedimo navedene dvije godine možemo vidjeti kako je se obiteljska radna snaga drastično smanjila, za čak 70,9%, ali je zabilježen porast neobiteljske radne snage za čak 207,2% pa se može zaključiti da vlasnici gospodarstava u Italiji ili nemaju potencijalnih nasljednika ili nasljednici nisu zainteresirani u budućnosti se baviti poljoprivredom.

¹² Vrsta vlasništva: broj farmi i površina prema poljoprivrednoj veličini farme
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_mptenure/default/table?lang=en

4.1.4. Ekološka poljoprivreda u Italiji

U Italiji je primijećen konstantan rast površina pod ekološkom proizvodnjom od 2003. do 2016. godine (tablica 4.), za čak 387,5%. Također raste i broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava za 67%. Ako se usporede podaci iz tablice 1 s podacima iz tablice 4, može se zaključiti da je udio ekoloških gospodarstava u ukupnim poljoprivrednim gospodarstvima u Italiji 5,6 %, a udio korištenih ekoloških poljoprivrednih površina u ukupnim površinama 14,2 % u 2016. godini.

Tablica 4. Ekološka poljoprivreda, broj gospodarstava i korišteno ekološko poljoprivredno zemljište, Italija (2003.-2016.)

Godina	Broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava	Korišteno ekološko poljoprivredno zemljište (ha)
2003.	38.470	368.510
2005.	41.000	609.450
2007.	39.140	698.490
2010.	41.290	754.530
2016.	64.227	1.796.333
Promjena 2016./2003. (%)	67,0	387,5

Izvor: EUROSTAT FSS https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_cropar&lang=en

Velika pomoć i podrška ovom sektoru je "FederBio", odnosno neprofitna Federacija talijanskih nacionalnih organizacija poljoprivrednika i drugih operativaca uključenih u sve razine ekološke i biodinamičke poljoprivrede. "FederBio" je institucionalni predstavnik isključivo ekoproizvodnje u okviru "Tavolo AGROALIMENTARE", a osim na nacionalnom, ova Federacija funkcionira i na međunarodnoj razini¹³. Federacija je strukturirana po grupama i obuhvaća sve sudionike ekološkog sektora – poljoprivrednike, distributere, pružatelje usluga, certifikacijska tijela, kulturna udruženja i organizacije zaštite okoliša, udruženja potrošača, stručnjake i istraživače. Njena misija je, između ostalog, da stimulira suradnju među članicama, predlaže zakonodavcima regulativu za zaštitu i razvoj ekološkog sektora, uputstva i standardizaciju dokumenata vezanih za kontrolna tijela i certifikacijski sustav te da na međunarodnom planu promovira talijanske tvrtke koje se bave ekološkom proizvodnjom.

¹³ Talijanska federacija FederBio <https://feder.bio/>

4.1.5. Mladi talijanski poljoprivrednici

Prema podacima glavnog talijanskog udruženja poljoprivrednika Coldiretti, mladi su poljoprivrednici upoznati s novim tehnologijama i posebno su usredotočeni na zaštitu okoliša i socijalnu zaštitu. Jedan od četiri mlada poljoprivrednika su žene s akademskim obrazovanjem¹⁴.

Tablica 5. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema dobnoj strukturi, Italija (2016.)

Dob	Italija	
	Broj gospodarstava	%
18 – 25	5.040	3,1
25 - 34	41.470	25,9
35 – 39	44.490	27,8
40 – 44	69.190	43,2
UKUPNO	160.190	100,0
% od ukupnog broja gospodarstava	14,0%	-

Izvor: EUROSTAT

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EF_M_FARMANG__custom_1283638/default/table?lang=en

U tablici 5 prikazan je broj poljoprivrednih gospodarstava po dobnoj strukturi u 2016. godini čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici. Analizom po dobi, može se zaključiti da je najmanje mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina (3,1%), što i nije iznenađujuće s obzirom da je možda to još vrijeme studiranja ili tek pripreme za preuzimanje gospodarstava od roditelja ili samostalnog upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom. Taj broj se povećava sa starošću, tako da čak 43,2% mladih poljoprivrednika je u «najstarijoj» kategoriji, odnosno u dobi od 40 do 44 godine starosti. Prema podacima iz tablice 5 broj mladih OPG-ova zauzima 14 % od ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava Italije u 2016. godini.

¹⁴ Mladi talijanski poljoprivrednici se umrežavaju radi ostvarivanja prihoda
<https://euractiv.jutarnji.hr/euractiv/hrana-i-poljoprivrede/mladi-talijanski-poljoprivrednici-se-umrezavaju-radi-ostvarivanja-prihoda-9610054>

4.1.6. Italija kao primjer važnosti povezivanja

VàZapp' je udruga poljoprivrednika porijeklom iz Puglie¹⁵ na jugu Italije. Udruga koja omogućuje poljoprivrednicima da se upoznaju, razmjenjuju i dijele dobre prakse. Na ideju osnivanja te udruge došao je Giuseppe Savino i don Michele De Paolis, svećenik koji je preminuo u 93. godini. Obojica su smatrali da je zemlja izvor posla, a ne uzrok iseljavanja na Sjever Italije. Prema Vázappovoj viziji, poljoprivrednici nisu samo ljudi koji svakodnevno hrane čovječanstvo; mogu biti i terapeuti. Udruga je našla način povezivanja s poljoprivrednicima tako što je izravno prodavala proizvode s imanja. Ono što bi također moglo privući mlade ljude na selo su iskustva. U novom tisućljeću hrana više nije dobro za zadovoljenje primarne potrebe, već je izvor iskustava „koji mogu zadovoljiti i dušu“. Stoga, danas tisuće ljudi u Italiji odlaze na selo kako bi sudjelovali u berbi grožđa (slika 1), maslina ili u pripremi sira.

Slika 1. Vázapp, ruralno središte koje stvara nove poljoprivrednike

Izvor: <https://ilmanifesto.it/vazapp-lhub-rurale-che-crea-nuovi-contadini/>

Republika Hrvatska bila je zemlja partner na izložbi agrara i agrarne mehanizacije Fieragricola 2020. godine, koja je po 114. puta održana u Veroni. Kao zemlja partner, Hrvatska je imala poseban položaj i prostor na sajmu za promicanje svoje agrarne politike i svog agrarnog sustava. Od 1. siječnja do 30. lipnja 2020. godine, s predsjednikom jednog od

¹⁵ Vázapp <http://www.simra-h2020.eu/index.php/simra-case-studies/vazapp-apulia-italy>

najznačajnijih međunarodnih sajmova Veronafiere Mauriziom Daneseom dogovoreno je da na 114. Fieragricoli 2020 Hrvatska bude zemlja partner, te da Fieragricolu 2020 svečano otvore dvije ministrice poljoprivrede, ministrica poljoprivredne, prehrambene i šumarske politike Talijanske Republike Teresa Bellanova i ministrica poljoprivrede Republike Hrvatske Marija Vučković.¹⁶

4.2. Austrija

4.2.1. Općenito o Austriji

Austrija je država u srednjoj Europi. Na sjeveru graniči s Češkom (362 km), na sjeveroistoku sa Slovačkom (91 km), na sjeverozapadu s Njemačkom (784 km), na zapadu s Lihtenštajnom (35 km) i Švicarskom (164 km), na jugu s Italijom (430 km) i Slovenijom (330 km), a na istoku s Mađarskom (366 km); obuhvaća 83.879 km². Država članica EU-a je od 1. siječnja 1995. godine.

4.2.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava Austrije

Tablica 6. Prikaz strukture poljoprivrednih gospodarstava, Austrija (2000.-2016.)

Austrija	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Broj poljoprivrednih gospodarstava	199.470	132.500	-33,6
Korišteno poljoprivredno zemljište(ha)	3.388.230	2.669.750	-21,2
Broj gospodarstava koje se bave stočarstvom	2. 673.930	2. 432.030	-9,0
Radna snaga	525.950	318.840	-39,4
Prosječna površina po gospodarstvu (ha)	17,0	16,1	-5,3

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

¹⁶ Republika Hrvatska zemlja partner na sajmu poljoprivrede i poljoprivredne mehanizacije Fieragricola 2020. <http://it.mvep.hr/print.aspx?id=12756&itemId=59593&lang=1>

Tablica 6 prikazuje poljoprivrednu strukturu gospodarstava Austrije u 2000. i 2016. godini. Ako usporedimo te dvije godine, može se zaključiti da je poljoprivreda u opadanju, odnosno da se sve manje ljudi bavi poljoprivredom. Slijedom navedenog, broj poljoprivrednih gospodarstava se smanjio za 33,6%, broj korištenih poljoprivrednih zemljišta smanjio se za 21,2%, a broj gospodarstava koji se bave stočarstvom smanjio se za 9%. Smanjenjem poljoprivrednih gospodarstava smanjio se i udio radne snage u poljoprivredi (39,4%). Prosječna površina po gospodarstvu bilježi pad od 5,3% pa je prosječna veličina gospodarstva 16,1 ha.

Tablica 7. Broj poljoprivrednih gospodarstava, Austrija (2005.-2013.)

ha	Austrija			Promjena 2013./2005.(%)
	2005.	2013.	2013. (%)	
Manje od 2	77.060	79.080	1,4	2,6
2 - 4,9	396.990	391.850	6,7	-1,3
5 - 9,9	560.270	501.940	8,6	-10,4
10 – 19,9	1.060.640	967.800	16,6	-8,8
20 – 29,9	794.580	760.130	13,2	-4,3
30 – 49,9	894.820	962.250	16,5	7,5
50 – 99,9	852.380	995.520	17,1	16,8
Veće od 100 ha	2.072.600	1.154.400	19,9	-44,3

Izvor: EUROSTAT(ef_kvaareg)

U tablici 7 se mogu vidjeti promjene broja poljoprivrednih gospodarstava u Austriji u razdoblju od 2005. do 2013. Pregledom, po hektarima, može se zaključiti da gospodarstva veća od 100 ha bilježe najveći pad od 44,3% dok su poljoprivredna gospodarstva manja od 2 ha u blagom porastu (2,6%). Najveći porast bilježe gospodarstva veličine 50-99,9 ha. Za zadnje analiziranu godinu može se vidjeti kako poljoprivredna gospodarstva veća od 100 ha zauzimaju 19,9 % ukupne poljoprivredne površine Austrije, a samo 1,4% gospodarstva manja od 2 ha. U 2010. godini, većina poljoprivrednog zemljišta u Austriji obrađivali su poljoprivrednici koji su uglavnom zakupili to zemljište, a tek trećinu poljoprivrednog zemljišta (31%) obrađivali su sami vlasnici¹⁷.

¹⁷ EUROSTAT 2010.

4.2.3. Poljoprivredna radna snaga Austrije

Tablica 8. Radna snaga u poljoprivredi, Austrija (2000.-2016.)

	Broj osoba		
	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Redovno zaposlena radna snaga	525.950	318.840	-39,4
Obiteljska radna snaga	506.540	127.300	-74,9
Neobiteljska radna snaga	19.410	26.420	36,1

Izvor: EUROSTATEurostat - Data Explorer (europa.eu)

U tablici 8 prikazana je poljoprivredna radna snaga Austrije u 2000. i 2016. godini. Ako se usporede navedene dvije godine može se vidjeti kako se obiteljska radna snaga drastično smanjila, za čak 74,9%. Veliko smanjenje od 39,4% je i u redovno zaposlenoj radnoj snazi, ali je zabilježen porast neobiteljske radne snage od 36,1% pa se može zaključiti da se zainteresiranost za nasljeđivanje obiteljskih gospodarstava gubi.

4.2.4. Ekološka poljoprivreda u Austriji

U Austriji je primijećen rast površina pod ekološkom proizvodnjom od 2000. do 2016. godine (tablica 9.) za čak 78,1%, s time također raste i broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava za 28,2%. Ako se usporede podaci iz tablice 6 s podacima iz tablice 9, može se zaključiti da je udio ekoloških gospodarstava u ukupnim poljoprivrednim gospodarstvima u Austriji 18,3%, a udio korištenih ekoloških poljoprivrednih površina u ukupnim površinama 21,4%

Tablica 9. Ekološka poljoprivreda, broj gospodarstava i korišteno ekološko poljoprivredno zemljište, Austrija (2000.-2016.)

Godina	Broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava	Korišteno ekološko poljoprivredno zemljište (ha)
2000.	18.880	-
2003.	17.880	320.840
2005.	18.760	342.980
2007.	18.200	374.440
2010.	19.190	397.190
2016.	24.213	571.423
Promjena 2016./2000.* (%)	28,2	78,1

* za korišteno ekološko poljoprivredno zemljište promjena 2016./2003.

Izvor: EUROSTAT FSS https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_cropar&lang=en

4.2.5. Mladi austrijski poljoprivrednici

Europska komisija strahuje da bi nizak postotak mladih poljoprivrednika mogao ugroziti konkurentnost europske poljoprivrede i prehrambene sigurnosti u Uniji. Stoga je usvojila nekoliko programa za poticanje mladih na pokretanje poljoprivrednog posla¹⁸: financiranje putem zajedničke poljoprivredne politike za pomoć osobama mlađim od 40 godina u osnivanju farme - postavljanje mladog poljoprivrednika, gdje države članice mogu odobriti do 25% više u usporedbi usmjeravati subvencije i programe ruralnog razvoja koji nude programe savjetovanja i obuke.

Prema podacima iz EUROSTAT-a Austrija je u 2014. godini imala najveći udio mladih poljoprivrednika među svim europskim zemljama. Među njima je 12% mladih od 35 godina, što je mnogo više od prosjeka EU od 5,1%¹⁹.

Tablica 10. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema dobnoj strukturi, Austrija(2016.)

¹⁸ Kako Austrija privlači mlade ljude u poljoprivredu? <https://www.revista-ferma.ro/articole/agro-legislatie/cum-atrage-austria-tinerii-in-agricultura>

¹⁹ EUROSTAT 2014.

Dob	Austrija	
	Broj gospodarstava	%
18 – 25	2.390	5,2
25 - 34	13.740	30,2
35 – 39	13.290	29,2
40 – 44	16.110	35,4
UKUPNO	45.530	100,0
% od ukupnog broja gospodarstava	34,4	-

Izvor:EUROSTAT

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EF_M_FARMANG__custom_1283638/default/table?lang=en

U tablici 10 prikazan je broj poljoprivrednih gospodarstava po dobnoj strukturi u 2016. godini čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici. Analizom po dobi, može se zaključiti da je najmanje mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina (5,2%), što i nije iznenađujuće s obzirom da se u toj dobi provode pripreme za preuzimanje gospodarstava od roditelja ili samostalnog upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom. Nešto više od trećine mladih poljoprivrednika je u «najstarijoj» kategoriji, odnosno u dobi od 40 do 44 godine starosti (35,4%).

4.2.6. Austrija kao primjer važnosti ekološke poljoprivrede i korištenja fondova EU

Za razliku od Hrvatske, čak 90% austrijskih potrošača kupuje ekološke proizvode, a Austrija u velikoj mjeri podržava ekološku proizvodnju putem financijskih potpora za programe edukacija u školama, radionicama, istraživanjima, marketingu, odnosima s javnošću te radu na kontroli kvalitete.

Europska komisija prihvatila je Partnerski sporazum s Austrijom o korištenju strukturnih i investicijskih EU fondova. Partnerski program s Austrijom upotpunjen je strategijom za optimalno korištenje takvih fondova. Sporazum je tako „popločio put“ za investiciju od 3.9 milijardi eura za ruralni razvoj i 1.24 milijarde eura za fondove kohezijske politike²⁰ 2014.-2020. (uključujući Europske teritorijalne kooperacijske fondove²¹). Austrija također prima i

²⁰ Strategija Europske unije za promicanje i podupiranje ‘ukupnog skladnog razvoja’ njezinih država članica i regija.

²¹ Pregled stanja Partnerskih sporazuma i Operativnih programa zemalja Europske unije https://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?id=1506&LAN=EN&lang=en

6.96 milijuna eura od Maritimnog ribarskog fonda. Smatraju kako će takve EU investicije pomoći spriječiti nezaposlenost i potaknuti kompetitivnost i ekonomski rast kroz poticaj inovacije, edukacije i prakse u gradovima i ruralnim područjima.

4.3. Slovenija

4.3.1. Općenito o Sloveniji

Ova mala zemlja gostoljubivih i marljivih ljudi, vrhunskih sportaša, te bogatog kulturnog stvaralaštva prostire se na ukupnoj površini od 20.273 km². Većina stanovnika žive u gradovima i zaposleni su u sektoru usluga i industrije. Slovenci govore mnoge strane jezike - uglavnom engleski, zatim njemački, mnogi od njih se dobro sporazumijevaju na jezicima republika bivše države, dok u pograničnom području prema Italiji mnogi govore talijanski. Država članica EU-a je od 1. svibnja 2004. godine

4.3.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava Slovenije

Tablica 11. Prikaz strukture poljoprivrednih gospodarstava, Slovenija (2000.- 2016.)

Slovenija	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Broj poljoprivrednih gospodarstava	86.470	69.900	-19,1
Korišteno poljoprivredno zemljište (ha)	485.880	488.400	0,5
Broj gospodarstava koje se bave stočarstvom	611.100	512.120	-16,2
Radna snaga	259.420	196.040	-24,4
Prosječna površina po gospodarstvu (ha)	5,6	6,5	16,1

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

Tablica 11 prikazuje poljoprivrednu strukturu gospodarstava Slovenije u 2000. i 2016. godini. Ako usporedimo te dvije godine, može se zaključiti da je poljoprivreda u opadanju. Pregledom podataka, broj poljoprivrednih gospodarstava se smanjio za 19,1% a broj gospodarstava koja se bave stočarstvom 16,2%. Unatoč tome broj korištenih poljoprivrednih zemljišta bilježi blagi porast od 0,5%. Smanjenjem poljoprivrednih gospodarstava dolazi do smanjenja radne snage za 24,4%. Prosječna površina po gospodarstvu bilježi rast od 16,1%, pa je prosječna veličina gospodarstva 6,5 ha.

Tablica 12. Broj poljoprivrednih gospodarstava, Slovenija (2005.-2013.)

ha	Slovenija			Promjena 2013./2005.(%)
	2005.	2013.	2013. (%)	
Manje od 2	60.990	63.600	7,1	4,3
2 - 4,9	197.920	179.950	20,0	-9,1
5 - 9,9	290.570	255.660	28,3	-12,0
10 – 19,9	222.440	206.010	22,8	-7,4
20 – 29,9	60.340	75.550	8,4	25,2
30 – 49,9	36.830	51.290	5,7	39,3
50 – 99,9	15.880	31.770	3,5	100,1
100 >	36.210	38.180	4,2	5,4

Izvor: EUROSTAT (ef_kvaareg)

U tablici 12 se mogu vidjeti promjene broja poljoprivrednih gospodarstava u Sloveniji u razdoblju od 2005. do 2013. Pregledom, po hektarima, može se zaključiti da su mala poljoprivredna gospodarstva u opadanju dok su veća u znatnom porastu. Najveće smanjenje u tom razdoblju je kategorija poljoprivrednih gospodarstava veličine do 20 ha. Broj gospodarstava veličine od 20-99,9 ha je znatno porastao, s tim da najveći porast bio u kategoriji gospodarstava veličine 50-99,9 ha. Za zadnje analiziranu godinu može se vidjeti da manja gospodarstva, do 10 ha prevladavaju u strukturi poljoprivrednih gospodarstava Slovenije (nešto više od 50%).

4.3.3. Poljoprivredna radna snaga Slovenije

Tablica 13. Radna snaga u poljoprivredi, Slovenija (2000.- 2016.)

	Broj osoba		
	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Redovno zaposlena radna snaga	259.420	196.040	-24,4
Obiteljska radna snaga	255.160	127.070	-50,2
Neobiteljska radna snaga	4.260	2.870	-32,6

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

U tablici 13 prikazana je poljoprivredna radna snaga Slovenije u 2000. i 2016. godini. Ako se usporede navedene dvije godine može se vidjeti kako se obiteljska radna snaga drastično smanjila, za čak 50,2%. Velika smanjenja bilježe i redovno zaposlena radna snaga (24,4%) i neobiteljska radna snaga (32,6%) pa se može zaključiti da je poljoprivreda jedna od gospodarskih djelatnosti kojom se stanovništvo Slovenije sve manje bavi.

4.3.4. Ekološka poljoprivreda u Sloveniji

U Sloveniji je primijećen konstantan rast površina pod ekološkom proizvodnjom od 2005. do 2016. godine (tablica 14.), za čak 188%. Slijedom navedenog, broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava bilježi porast za 157,1%. Ako se usporede podaci iz tablice 11 s podacima iz tablice 14, može se zaključiti da je udio ekoloških gospodarstava u ukupnim poljoprivrednim gospodarstvima u Sloveniji 62,3%, a udio korištenih ekoloških poljoprivrednih površina u ukupnim površinama 0,7%.

Tablica 14. Ekološka poljoprivreda, broj gospodarstava i korišteno ekološko poljoprivredno zemljište, Slovenija (2005.-2016.)

Godina	Broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava	Korišteno ekološko poljoprivredno zemljište (ha)
2005.	16.950	1.220
2007.	24.570	1.550
2010.	25.040	1.860
2016.	43.579	3.513
Promjena 2016./2005.(%)	157,1	188,0

Izvor: EUROSTAT FSS https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_cropar&lang=en

4.3.5. Mladi slovenski poljoprivrednici

Agrarna politika u Sloveniji usmjerena je velikim dijelom ka mladima i njihovom ostanku na selu. Zbog toga ova država provodi 30-ak mjera, među kojima je najpopularnija start up

podrška, odnosno subvencija u visini od 45.000 eura. Uvjet za ostvarivanje prava na ove poticaje je to da mladi od roditelja preuzmu gospodarstvo ili osnuju novo i da im poljoprivreda bude primarni posao.

Slovenija sustavno ulaže novac u opstanak sela nizom mjera namijenjenih mladima. Start up je svakako među popularnijima jer pruža financijsku podršku za osuvremenjivanje gospodarstva u različitim segmentima, od proširenja imanja, preko obnove mehanizacije, do otvaranja prerađivačkih kapaciteta. Dok mladi polako počinju rukovoditi imanjem i donositi odluke u kojem smjeru će ići njihova proizvodnja, zadružni sektor u Sloveniji je s druge strane na visokoj razini i u poslu im puno pomaže. Više od 80% primarnih poljoprivrednih proizvoda otkupljuju zadruge²².

Tablica 15. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema dobnoj strukturi, Slovenija (2016.)

Dob	Slovenija	
	Broj gospodarstava	%
18 – 25	380	3,2
25 - 34	2.850	24,3
35 – 39	3.160	26,9
40 – 44	5.350	45,6
UKUPNO	11.740	100,0
% od ukupnog broja gospodarstava	16,8	-

Izvor:EUROSTAT

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EF_M_FARMANG__custom_1283638/default/table?lang=en

U tablici 15 prikazan je broj gospodarstava po dobnoj strukturi u 2016. godini čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici. Analizom po dobi, može se zaključiti da je najmanje mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina (3,2%). Taj broj se povećava sa starošću, tako da 45,6% mladih poljoprivrednika je u «najstarijoj» kategoriji, odnosno u dobi od 40 do 44 godine starosti.

²² Potpora EU za mlade poljoprivrednike trebala bi biti bolje usmjerena da bi mogla učinkovito promovirati mlade generacije

4.3.6 . Slovenija kao primjer dobrog upravljanja obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvom

Poljoprivredno-šumarska komora Slovenije (KGZS)²³ zastupa interese svojih članova i nudi im besplatnu pravnu, ekonomsku i tehničku pomoć. Članstvo je obvezno po zakonu. Imaju oko 104.000 članova pojedinaca i 1.800 poslovnih subjekata kao što su poljoprivredna poduzeća, obrtnici i društva s ograničenom odgovornošću. Komora je podijeljena u dva dijela. Jedan je predstavnički gdje članovi između sebe biraju svoje zastupnike, a drugi dio čini savjetodavna služba, što se pokazalo kao učinkovit model funkcioniranja.

Važnost diversifikacije poljoprivredne proizvodnje na OPG-u, prodaja proizvoda na kućnom pragu, dopunska djelatnost za ostvarivanje većeg dohotka, povezivanje s turističkim sektorom karakteristike su uspješnog poljoprivrednog gospodarstva. Hrvatska bi trebala koristiti odlično iskustvo Slovenije u organizaciji Poljoprivredne Komore i Savjetodavne službe jer je to očito formula uspjeha u poljoprivredi.

4.4. Njemačka

4.4.1. Općenito o Njemačkoj

Njemačka je država u srednjoj Europi. Na sjeveru graniči sa Sjevernim morem, Danskom i Baltičkim morem, na istoku s Poljskom i Češkom, na jugu s Austrijom i Švicarskom, a na zapadu s Francuskom, Luksemburgom, Belgijom i Nizozemskom.. Glavni grad je Berlin i u njemu su smješteni parlament (Bundestag) i vlada (Regierung). Njemačka je jedna od najrazvijenijih država svijeta i jedna od osnivačkih članica Europske unije. Država članica EU-a: je od 1. siječnja 1958. godine.

²³ Poljoprivredno-šumarska komora Slovenije <https://www.kgzs.si/>

4.4.2. Struktura poljoprivrednih gospodarstava Njemačke

Tablica 16. Prikaz strukture poljoprivrednih gospodarstava, Njemačka (2000.-2016.)

Njemačka	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Broj poljoprivrednih gospodarstava	399.350	276.120	-30,8
Korišteno poljoprivredno zemljište(ha)	16.944.690	16.715.320	-1,3
Broj gospodarstava koje se bave stočarstvom	19.182.520	18.182.310	-5,2
Radna snaga	1.017.990	653.750	-35,8
Prosječna površina po gospodarstvu (ha)	42,4	55,8	31,6

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

Tablica 16 prikazuje poljoprivrednu strukturu gospodarstva Njemačke u 2000. i 2016. godini. Ako usporedimo te dvije godine, može se zaključiti da se smanjuje ukupni broj poljoprivrednih gospodarstava, ali oni koji ostaju u sektoru poljoprivredne okrupnjuju svoja gospodarstva i proširuju svoju proizvodnju. Slijedom navedenog, broj poljoprivrednih gospodarstava se smanjio za 30,8%, broj korištenih poljoprivrednih zemljišta smanjio se za 1,3%, a broj gospodarstava koji se bave stočarstvom smanjio se za 5,2%. Smanjivanjem broja poljoprivrednih gospodarstava smanjio se je i udio radne snage u poljoprivredi za 35,8%. S druge strane, prosječna površina po gospodarstvu bilježi rast od 31,6%, pa je prosječna veličina gospodarstva 55,8 ha.

Tablica 17. Broj poljoprivrednih gospodarstava, Njemačka (2005.-2013.)

	Njemačka			Promjena
	2005.	2013.	2013.(%)	2013./2005.(%)
Manje od 2	39.460	20.580	0,1	-47,8
2 - 4,9	313.170	46.650	0,3	-85,1
5 - 9,9	542.420	459.220	2,5	-15,3
10 – 19,9	1.352.810	1.129.520	6,2	-16,5
20 – 29,9	1.103.550	865.230	4,7	-21,6
30 – 49,9	2.298.420	1.924.160	10,5	-16,3
50 – 99,9	4.140.540	3.847.350	21,0	-7,1
100 ha >	9.049.840	10.003.370	54,7	10,5

Izvor: EUROSTAT(ef_kvaareg)

U tablici 17 se mogu vidjeti promjene broja poljoprivrednih gospodarstava u Njemačkoj u razdoblju od 2005. do 2013. Najveće smanjenje u tom razdoblju je kategorija poljoprivrednih gospodarstava veličine od 2-4,9 ha. Pregledom, po hektarima, možemo zaključiti da su gospodarstva veća od 100 ha u porastu. Za zadnje analiziranu godinu može se vidjeti povoljna struktura poljoprivrednih gospodarstava u Njemačkoj, gdje je čak polovina gospodarstava veća od 100 ha, a samo 0,1% gospodarstava je manje od 10 ha.

4.4.3. Poljoprivredna radna snaga Njemačke

Tablica 18. Radna snaga u poljoprivredi, Njemačka (2000.-2016.)

	Broj osoba		
	2000.	2016.	Promjena 2016./2000. (%)
Redovno zaposlena radna snaga	1.017.990	653.760	-35,8
Obiteljska radna snaga	827.060	204.480	-75,3
Neobiteljska radna snaga	4.260	178.640	409,3

Izvor: EUROSTAT, Eurostat - Data Explorer (europa.eu)

Tablica 18 prikazuje da je više od milijun ljudi 2000. godine redovito radilo u poljoprivredi, dok 2016. godina bilježi pad od 35,8% u redovno zaposlenoj radnoj snazi u poljoprivredi. Ako se usporede navedene dvije godine, može se vidjeti kako se obiteljska radna snaga drastično smanjila (75,3%), ali je zabilježen veliki porast neobiteljske radne snage za čak četiri puta. Prema tim podacima može se zaključiti da je prisutna nezainteresiranost kod preuzimanja poljoprivrednog nasljedstva.

4.4.4. Ekološka poljoprivreda u Njemačkoj

U Njemačkoj je primijećen konstantan rast površina pod ekološkom proizvodnjom od 2000. do 2016. godine (tablica 19.), za čak 101,6%. Slijedom navedenog, raste i broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava za 205%. Ako se usporede podaci iz tablice 16 s podacima iz tablice 19, može se zaključiti da je udio ekoloških gospodarstava u ukupnim poljoprivrednim gospodarstvima u Njemačkoj 10%, a udio korištenih ekoloških poljoprivrednih površina u ukupnim površinama 6,8%.

Tablica 19. Ekološka poljoprivreda, broj gospodarstava i korišteno ekološko poljoprivredno zemljište, Njemačka (2000.-2016.)

Godina	Broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava	Korišteno ekološko poljoprivredno zemljište (ha)
2000.	9.060	-
2003.	10.830	563.490
2005.	12.920	689.770
2007.	13.010	736.410
2010.	15.170	852.670
2016.	27.636	1.135.941
Promjena 2016./2000. (%)	205,0	101,6

Izvor: EUROSTAT FSS https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_cropar&lang=en

4.4.5. Mladi njemački poljoprivrednici

Gotovo svaki deseti mladi poljoprivrednik (9%) koristi dronove u svom radu. Rezultat je to reprezentativnog istraživanja koje je naručilo Njemačko udruženje poljoprivrednika²⁴. „*High-tech omogućava rad još održivijim, jer povećava dobit životinja i polja se obrađuju na više biljni i ekološki prihvatljiv način*“, rekao je glavni tajnik Udruge Bernhard Krüsken. Istraživanje među 420 menadžera poljoprivrednih poduzeća provedeno je u suradnji s digitalnom udrugom Bitkom. Područja primjene dronske tehnologije su stoga različita: 33% ispitanih izjavilo je da koriste dronove za spašavanje divljači, tj. kako bi zaštitili životinje od kombajna, 32% njih reklo je da ga koriste za mjerenje stanja tla i biljaka, a 31% mladih poljoprivrednika koristi ih za zaštitu biljnih zaliha i širenje korisnih insekata.

"Ni u jednoj drugoj industriji dronovi se ne koriste tako intenzivno kao u poljoprivredi", rekao je izvršni direktor Udruge Deutscher Bauernverband Bernhard Rohleder. Istraživanje je također pokazalo da 4% poljoprivrednika koristi vlastite usluge, a 5% zapošljava vanjske pružatelje usluga. Dronovi se zato uglavnom koriste u tvrtkama s površinom većom od 100 hektara.

Tablica 20. Broj poljoprivrednih gospodarstava prema dobnoj strukturi, Njemačka (2016.)

Dob	Njemačka	
	Broj gospodarstava	%
18 – 25	1.710	2,5
25 - 34	18.840	27,6
35 – 39	20.010	29,3
40 – 44	27.720	40,6
UKUPNO	68.280	100,0
% od ukupnog broja gospodarstava	24,7	-

Izvor:EUROSTAT

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EF_M_FARMANG__custom_1283638/default/table?lang=en

U tablici 20 prikazan je broj poljoprivrednih gospodarstava po dobnoj strukturi u 2016. godini čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici. Analizom po dobi, može se zaključiti da je najmanje

²⁴ Deutscher Bauernverband e.V. - DBV <https://www.bauernverband.de/>

mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina (2,5%), što i nije iznenađujuće s obzirom da je to još vrijeme pripreme za preuzimanje gospodarstava od roditelja ili samostalnog upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom. Taj broj se povećava sa starošću, tako da čak 40,6% mladih poljoprivrednika je u «najstarijoj» kategoriji, odnosno u dobi od 40 do 44 godine starosti.

4.5. USPOREDBA HRVATSKE S ANALIZIRANIM ZEMLJAMA EU

Za usporedbu Hrvatske s analiziranim zemljama EU koristit će se relativni podaci iz prethodnih tablica.

Tablica 21. Usporedba strukture poljoprivrede Hrvatske s analiziranim zemljama EU

	Hrvatska	Italija	Austrija	Slovenija	Njemačka
Prosječna veličina poljoprivrednih gospodarstava (ha)	5,6	8,0	16,1	6,5	55,8
% gospodarstava do 10 ha	84,9	21,0	16,7	55,5	2,9
% gospodarstava 10-49,9 ha	12,4	32,4	46,3	36,8	21,4
% gospodarstava većih od 50 ha	2,7	46,6	37,0	7,7	75,7
Prosječna veličina ekoloških poljoprivrednih gospodarstava (ha)	16,8	28,0	23,6	12,4	41,1
% povećanja ekološkog zemljišta u ukupnom (2016/2000)	523,4	387,5	78,1	188,0	101,6
% promjene obiteljske radne snage (2016/2000)	-38,1	-70,9	-74,9	-50,2	-75,3
% gospodarstava čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici	17,7	14,0	34,4	16,8	24,7

Izvor: EUROSTAT 2016.

Tablica 21 prikazuje poljoprivrednu strukturu Hrvatske u odnosu na Italiju, Austriju, Sloveniju i Njemačku. Ako se uspoređi prosječna veličina poljoprivrednih gospodarstava vidljivo je kako Hrvatska i Slovenija imaju najmanju prosječnu površinu poljoprivrednog zemljišta. Najveću prosječnu površinu poljoprivrednog gospodarstva ima Njemačka, koja je u usporedbi s Hrvatskom deset puta veća.

Što se tiče strukture gospodarstva, Hrvatska i Slovenija imaju čak više od polovice poljoprivrednih gospodarstava koje su veličine do 10 ha. Ta struktura je daleko najnepovoljnija za Hrvatsku jer takvih gospodarstava ima 84,9%. Njemačka je zemlja u kojoj takvih gospodarstava ima tek 2,9 %, no više od trećine poljoprivrednih gospodarstava je u kategoriji većih od 50 ha. U Hrvatskoj velikih gospodarstava iznad 50 ha ima tek 2,7%, a u Sloveniji 7,7%. Osim Njemačke najveću prosječnu veličinu poljoprivrednih gospodarstava bilježi Austrija. Za razliku od Njemačke u Austriji gospodarstva veličine 10-49,9 ha zauzimaju više od trećine poljoprivrednih gospodarstava dok gospodarstva veća od 50 ha zauzimaju 37%. Italija je zemlja u kojoj takva gospodarstva zauzimaju približno polovinu

poljoprivrednih gospodarstava koje su veličine veće od 50 ha dok gospodarstva veličine do 10 ha zauzimaju najmanji udio od 21,0%.

Nešto drugačija slika je kod ekoloških poljoprivrednih gospodarstava. Najveća zemljišta za ekološki uzgoj ima Njemačka, potom Italija, Austrija, Hrvatska i na kraju Slovenija. Tijekom promatranog razdoblja od 2000. do 2016. godine površine poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom znatno su porasla u svim promatranim zemljama čiji uzrok može biti i provođenje zelenih politika Europske Unije. Daleko najveći porast tih površina bilježi Hrvatska (523,4%), slijedu ju Italija (387,5%), Slovenija (188%), Njemačka (101,6%) i Austrija (78,1%).

Porast ekološkog uzgoja i ekoloških poljoprivrednih gospodarstava ne prati i porast radne snage. Smanjenje obiteljske radne snage ukazuje da nestaje zainteresiranost bavljenja poljoprivredom te nasljeđivanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Zabrinjavajuće je što se radna snaga u mnogim zemljama smanjila i više nego dvostruko. Austrija bilježi smanjenje od 74,9%, Njemačka 75,3%, Italija 70,9%, Slovenija 50,2% i Hrvatska 38,1%.

U komparaciji s analiziranim zemljama, Hrvatska ima 17,7% gospodarstava čiji je vlasnik mladi poljoprivrednik, dok su u Austriji čak trećina mladih poljoprivrednika vlasnici poljoprivrednih gospodarstava. U Njemačkoj taj udio je 24,7%, u Sloveniji 16,8%, a u Italiji 14,0%, pa po tom kriteriju Hrvatska nije na zadnjem mjestu nego u sredini odnosno na trećem mjestu, što je pozitivno u analizi poljoprivredne strukture.

5. ZAKLJUČAK

Poljoprivreda je vrlo važan segment gospodarstva, a uloga poljoprivrednika je velika ponajprije zbog osiguranja dovoljnih količina hrane, održavanja gospodarske aktivnosti i zapošljavanja u ruralnim područjima. Ulaskom u Europsku uniju, zemlje članice pristale su djelovati po načelu Zajedničke poljoprivredne politike. Cilj te politike je osigurati prihvatljive cijene prehrambenih poljoprivrednih proizvoda, osigurati primjereni dohodak poljoprivrednicima te očuvati ruralno nasljeđe. To se odnosi i na Hrvatsku. Europska unija, unatoč mnogim programima koje nudi, nije uspjela zaustaviti negativne trendove u strukturi poljoprivrednih gospodarstava, a rezultati ovog istraživanja pokazuju sljedeće:

- U analiziranim zemljama uočeno je smanjenje broja poljoprivrednih gospodarstava tijekom analiziranih godina. No istovremeno se povećava prosječna veličina gospodarstava, koja je različita u analiziranim zemljama članicama EU. Najveću prosječnu veličinu poljoprivrednih gospodarstava ima Njemačka te njezin najveći udio zauzimaju poljoprivredna gospodarstva veća od 50 ha. Komparativna analiza pokazuje da Hrvatska ima najmanju prosječnu veličinu poljoprivrednog zemljišta, gdje najveći udio zauzimaju gospodarstva do 10 ha (čak 84,9%), a najmanji udio gospodarstva veća od 50 ha (samo 2,7%).
- Zbog slabe pozicije Hrvatske među analiziranim članicama veliki će problem predstavljati (ne) konkurentnost i pozicioniranje na tržištu EU. Jedan od načina kako se može prevladati taj problem jest udruživanje proizvođača, međutim, ona ima ograničeni učinak zbog nesklonosti poljoprivrednika prema udruživanju. Dobar primjer udruživanja daje Italija sa svojom 'VàZapp' udrugom koja omogućuje poljoprivrednicima da se upoznaju, razmjenjuju i dijele dobre prakse. Također prema primjeru Slovenije Hrvatska bi trebala koristiti odlična iskustva udruživanja proizvođača putem zadruga i Poljoprivredno-šumarske komore; jedan od načina kako poboljšati udruživanje proizvođača jest da članovi između sebe biraju svoje zastupnike koji su važni za artikuliranje njihovih interesa te ponuda besplatne pravne, ekonomske i tehničke pomoć koja bi dodatno potaknula međusobno udruživanje.
- Tijekom promatranog razdoblja ekološka zemljišta znatno su porasla u svim zemljama čiji uzrok može biti provođenje zelenih politika Europske Unije. Unatoč manjoj prosječnoj veličini ekološkog gospodarstva među analiziranim zemljama Hrvatska bilježi daleko najveći porast u promatranom razdoblju, slijedi ju Italija, Slovenija,

Njemačka i Austrija. Za razliku od Hrvatske, čak 90% austrijskih potrošača kupuje ekološke proizvode, te je s time dobar primjer kako u velikoj mjeri podržati ekološku proizvodnju putem financijskih potpora za programe edukacija u školama, radionicama, istraživanjima, marketingu, odnosima s javnošću te radu na kontroli kvalitete. Uz Austriju, Njemačka koristi dronove u svom radu i s time je povećala dobrobit životinja te se polja se obrađuju na više biljni i ekološki prihvatljiv način.

- Porast ekološkog uzgoja ne prati i porast radne snage. Smanjenje obiteljske radne snage među analiziranim članicama ukazuje da nestaje zainteresiranost bavljenja poljoprivredom te nasljeđivanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Zabrinjavajuće je što se radna snaga u mnogim zemljama smanjila i više nego dvostruko. Slijedom navedenog, Njemačka bilježi najveće smanjenje poljoprivredne radne snage te nakon nje Austrija, Italija, Slovenija i Hrvatska.
- Kako bi ublažili te potpuno uklonili naglo smanjenje obiteljske radne snage naglasak treba staviti na mlade poljoprivrednike. U usporedbi s analiziranim zemljama EU, Hrvatska ima 17,7% mladih poljoprivrednika kao vlasnika poljoprivrednih gospodarstava, što je u komparativnoj analizi svrstava na srednje mjesto. Manje od Hrvatske mladih poljoprivrednika ima Italija i Slovenija. Kod svih zemalja analiziranih po dobi može se zaključiti da je najmanje mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina što i nije iznenađujuće s obzirom da je to vrijeme studiranja ili tek pripreme za preuzimanje gospodarstava od roditelja ili samostalnog upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom. Najveći udio gospodarstava čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici ima Austrija (34,4%). Stoga bi Hrvatska prema primjeru Austrije trebala usvojiti nekoliko programa, što sličnijima, za poticanje mladih na pokretanje poljoprivrednog posla. Osim Austrije dobar primjer kako usmjeriti mlade poljoprivrednike na selo i poljoprivredu jest Slovenija i njezina Start up mjera koja pruža financijsku podršku za osuvremenjivanje gospodarstva u različitim segmentima, od proširenja imanja, preko obnove mehanizacije, do otvaranja prerađivačkih kapaciteta.

6. LITERATURA

1. Rudolf, V., Vrdoljak I. (2005): Europska unija i Republika Hrvatska, Adrias, Zavod za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Split
2. Mikuš, O., Ramani D., Franić R. (2010): Suparnice zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013., Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva, broj. 6., str. 345-358
3. Božić, M., Koren-Sever A., Gelo R. (2005.): Hrvatska poljoprivreda i Europska unija: kojim putem naprijed, Časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Zagreb, br.1, str.129-151
4. Jurišić, Ž. (2013.): Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: Sadašnjost i sutrašnjica, Završni rad, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima
5. Grgić, I. , Krznar S., Bratić V. (2019.): Poljoprivredna proizvodnja Republike Hrvatske prije i nakon pristupanja EU, Znanstveni rad, Agronomski fakultet, Zagreb
6. Levak, V. (2016.): Preduvjeti za povećanje konkurentnosti poljoprivrede Republike Hrvatske, Doktorski rad, Agronomski fakultet, Zagreb

Internetske stranice

1. Pristupanje Hrvatske Europskoj uniji;
https://hr.wikipedia.org/wiki/Pristupanje_Hrvatske_Europskoj_uniji#Po%C4%8Detci_odnosa
2. ČINJENICE O EUROPSKOJ UNIJI
http://publications.europa.eu/resource/cellar/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_2
3. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj <http://europski-fondovi.eu/eafrd>
4. KLIMIS - BBQ briketi od maslinovih koštica https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/klimis-bbq-briquettes-olive-stones_en

5. NECT'ARTS - Umjetnici i vinogradari https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/nectarts-artists-and-wine-growers-share-their-local-passions_en
6. Vrt i farma biljaka 'MAJNIKA', Slovenija https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/majnika-herb-garden-and-farm-slovenia_en
7. Europska komisija: Ukratko o zajedničkoj poljoprivrednoj politici, 2019. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr
8. Hrvatska treća po povećanju poljoprivredne proizvodnje u EU <https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/hrvatska-treca-po-povecanju-poljoprivredne-proizvodnje-u-eu/3701>
9. Vrsta vlasništva: broj farmi i površina prema poljoprivrednoj veličini farme https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_mptenure/default/table?lang=en
10. Talijanska federacija FederBio <https://feder.bio/>
11. Mladi talijanski poljoprivrednici se umrežavaju radi ostvarivanja prihoda <https://euractiv.jutarnji.hr/euractiv/hrana-i-poljoprivreda/mladi-talijanski-poljoprivrednici-se-umrezavaju-radi-ostvarivanja-prihoda-9610054>
12. VAZAPP <http://www.simra-h2020.eu/index.php/simra-case-studies/vazapp-apulia-italy/>
13. Republika Hrvatska zemlja partner na sajmu poljoprivrede i poljoprivredne mehanizacije Fieragricola 2020. <http://it.mvep.hr/print.aspx?id=12756&itemId=59593&lang=1>
14. Kako Austrija privlači mlade ljude u poljoprivredu? <https://www.revista-ferma.ro/articole/agro-legislatie/cum-atrage-austria-tinerii-in-agricultura>
15. Pregled stanja Partnerskih sporazuma i Operativnih programa zemalja Europske unije https://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?id=1506&LAN=EN&lang=en
16. Poljoprivredno-šumarska komora Slovenije <https://www.kgzs.si/>
17. Deutscher Bauernverband e.V. - DBV <https://www.bauernverband.de/>

Izvori EUROSTAT:

1. EUROSTAT 2016.
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en
2. NUTS 2; EUROSTAT 2010. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-ra-11-011>
3. EUROSTAT 2010
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ef_kvaareg/default/table?lang=en
4. EUROSTAT, 2016. [Eurostat - Data Explorer \(europa.eu\)](#)
5. EUROSTAT 2014.
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EF_M_FARMANG_custom_1283_638/default/table?lang=en

7. SAŽETAK

U Europskoj uniji postoji oko 11 milijuna poljoprivrednih gospodarstava, s time da su poljoprivrednici prva karika u proizvodnji hrane i vrlo važni strateški i gospodarski sudionici. Nakon što je Hrvatska postala članicom Europske unije znatno postaje ovisna o trgovini s drugim državama, posebice gospodarski najrazvijenijima. Shodno tome, ovaj rad analizira strukturu poljoprivrede Italije, Austrije, Slovenije i Njemačke u usporedbi s Hrvatskom kako bi se što lakše uočili pozitivni i negativni trendovi u daljnjem razvoju poljoprivredne proizvodnje. Za analizu i usporedbu korišteni su podaci iz EUROSTAT baze podataka: broj poljoprivrednih gospodarstava, korišteno poljoprivredno zemljište, poljoprivredna radna snaga, broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava, korišteno poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom te broj mladih poljoprivrednika.

U analiziranim zemljama uočeno je značajno smanjenje broja poljoprivrednih gospodarstava tijekom analiziranih godina. Unatoč smanjenju tog broja, prosječna veličina gospodarstava se povećala. Tijekom promatranog razdoblja broj ekoloških poljoprivrednih gospodarstava te udio ekološkog poljoprivrednog zemljišta znatno je porastao u svim analiziranim zemljama vjerojatno zbog intenzivne provedbe zelene politike Europske Unije. Kod analize poljoprivrednih gospodarstava prema dobnoj strukturi Hrvatska bilježi 17,0% poljoprivrednih gospodarstava čiji su vlasnici mladi poljoprivrednici. Kod svih analiziranih zemalja uočeno je da je udio mladih poljoprivrednika starosti do 25 godina najmanji, dok je udio u „najstarijoj kategoriji“ u dobi od 40 do 44 godine najveći. Također, veliki problem među analiziranim zemljama predstavlja negativna promjena u smanjenju obiteljske radne snage. Kako je ostvaren pozitivan rezultat u aspektu ekološke proizvodnje, možda će se poboljšanjem mjera i strategija Europske unije povećati i pozitivan rastući trend obiteljske radne snage u budućem razdoblju te ostanak mladih poljoprivrednih obitelji na selu.

Nakon provedene analize i usporedbe, može se zaključiti da svaka članica Europske unije pokazuje negativne promjene u smanjivanju broja poljoprivrednih gospodarstava i smanjivanju udjela obiteljske radne snage. Unatoč tome prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstava kao i ekoloških poljoprivrednih gospodarstava ostvaruje pozitivnu promjenu u promatranom razdoblju te se postepeno poboljšava i dobna struktura gospodarstva što u globalu predstavlja pozitivne trendove za budućnost poljoprivrede i ruralni razvoj.

Ključne riječi: struktura poljoprivrednih gospodarstava, Europska unija, poljoprivreda, usporedba strukture poljoprivrednih gospodarstava, Republika Hrvatska